

วิชา บริษัท

การบรรยายภาคคำ ครั้งที่ ๘

วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๙

ดร.พรภัทร์ ตันติกุลนันท์

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา

1

บริษัท บรรยาย ๘ ครั้ง

๑. ครั้งที่ ๑ วันศุกร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๙ เวลา ๑๙.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๒. ครั้งที่ ๒ และ ๓ วันศุกร์ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๙ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๓. ครั้งที่ ๔ และ ๕ วันศุกร์ที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๙ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๔. ครั้งที่ ๖ และ ๗ วันศุกร์ที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๙ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๕. ครั้งที่ ๘ วันศุกร์ที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๙ เวลา ๑๙.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.

2

หัวข้อที่ ๑ ลักษณะของบริษัทจำกัด

หัวข้อที่ ๒ การจัดตั้งบริษัทจำกัด

หัวข้อที่ ๓ ทุนของบริษัท (หุ้น) และผู้ถือหุ้น

หัวข้อที่ ๔ การจัดการงานของบริษัท

หัวข้อที่ ๕ เงินปันผลและเงินทุนสำรอง

หัวข้อที่ ๖ การเพิ่มทุนและลดทุน

หัวข้อที่ ๗ การเลิกบริษัทและชำระบัญชี

3

หัวข้อที่ ๗ การเลิกบริษัทและชำระบัญชี

๗.๑ การเลิกบริษัท

๗.๒ การชำระบัญชี

4

๗.๑ การเลิกบริษัท

๗.๑.๑ ประเภทของการเลิกบริษัท

๗.๑.๒ ผลของการเลิกบริษัท

5

๗.๑.๑ ประเภทของการเลิกบริษัท

มาตรา ๑๒๓๖ อันบริษัทจำกัดย่อมเลิกกันด้วยเหตุดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(๑) ถ้าในข้อบังคับของบริษัทมีกำหนดกรณีอันใดเป็นเหตุที่จะเลิกกัน เมื่อมีกรณีนั้น

(๒) ถ้าบริษัทได้ตั้งขึ้นไว้เฉพาะกำหนดกาลใด เมื่อสิ้นกำหนดกาลนั้น

(๓) ถ้าบริษัทได้ตั้งขึ้นเฉพาะเพื่อทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียว เมื่อเสร็จการนั้น

(๔) เมื่อมีมติพิเศษให้เลิก

(๕) เมื่อบริษัทล้มละลาย

มาตรา ๑๒๓๗ นอกจากนี้ศาลอาจสั่งให้เลิกบริษัทจำกัดด้วยเหตุต่อไปนี้ คือ

- (๑) ถ้าทำผิดในการยื่นรายงานประชุมตั้งบริษัท หรือทำผิดในการประชุมตั้งบริษัท
- (๒) ถ้าบริษัทไม่เริ่มทำการภายในปีหนึ่งนับแต่วันจดทะเบียน หรือหยุดทำการถึงปีหนึ่งเต็ม
- (๓) ถ้าการค้าของบริษัททำไปก็มีแต่ขาดทุนอย่างเดียว และไม่มีทางหวังว่าจะกลับฟื้นตัวได้
- (๔) ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นลดน้อยลงจนเหลือเพียงคนเดียว
- (๕) เมื่อมีเหตุอื่นใดทำให้บริษัทนั้นไม่สามารถที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้

แต่อย่างไรก็ดี ในกรณีทำผิดในการยื่นรายงานประชุมตั้งบริษัท หรือทำผิดในการประชุมตั้งบริษัท ศาลจะสั่งให้ยื่นรายงานประชุมตั้งบริษัท หรือให้มีการประชุมตั้งบริษัทแทนสั่งให้เลิกบริษัทก็ได้ แล้วแต่จะเห็นควร

(๑) ตามมาตรา ๑๒๓๖ โดยผลของกฎหมาย

- เมื่อเกิดเหตุ มีผลเลิกกันทันที ไม่ต้องฟ้องศาล มี ๕ กรณี

- (๑) **เหตุใดๆ ตามข้อบังคับ** เป็นเงื่อนไขเหตุการณ์ล่วงหน้า เช่น ถ้ารัฐบาลขึ้นภาษี ไวรัสโควิด ๑๙ เกิดขึ้น
- (๒) **สิ้นกำหนดเวลา** กำหนดไว้ในคำขอจดทะเบียนหรือข้อบังคับ คือ เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ตั้งบริษัทขึ้นมาเพื่อทำการ ๒ ปี
- (๓) **ตั้งบริษัทเพื่อทำการอย่างใดและการนั้นเสร็จลง** เช่น วัตถุประสงค์หรือข้อบังคับกำหนดว่า เพื่อซื้อที่ดินมาแบ่งขายเอากำไร เมื่อขายที่ดินเสร็จ ก็เลิกกัน ไม่ต้องให้ศาลสั่งเลิก
- (๔) **มีมติพิเศษให้เลิก** ผู้ถือหุ้นแสดงเจตนาเลิกแล้ว
- (๕) **มีคำพิพากษาให้บริษัทล้มละลาย** ไม่ใช่แค่พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

(๒) ตามมาตรา ๑๒๓๗ โดยคำสั่งศาล

- ผู้ถือหุ้น/กรรมการคนหนึ่งร้องขอ/ฟ้องอย่างคดีมีข้อพิพาท ศาลอาจสั่งเลิกบริษัทได้มี ๕ กรณี

(๑) ทำผิดในการยื่นรายงานประชุมตั้งบริษัท หรือทำผิดในการประชุมตั้งบริษัท (เช่น ผู้เริ่มก่อการออกเสียงลงคะแนน ผ่าฝืนมาตรา ๑๑๐๙ วรรคหนึ่ง) แต่ศาลอาจสั่งให้ยื่นรายงานหรือประชุมใหม่แทนการสั่งเลิกก็ได้

(๒) ไม่เริ่มทำการ ๑ ปี นับแต่จดทะเบียน หรือหยุดทำการ ๑ ปี โดยกรรมการตัดสินใจหยุดทำการ ซึ่งรวมถึงกรณีกรรมการขัดแย้งกัน แจ้งความดำเนินคดีฟ้องร้องกัน จนหยุดดำเนินการด้วย (ฎีกาที่ ๖๙๑๗/๒๕๕๘ และ ๘๙๓๗/๒๕๖๐) แต่ต้องไม่ใช่เพราะมีเหตุแทรกแซง เช่น น้ำท่วม

(๓) การค้าของบริษัททำไปก็มีแต่ขาดทุนและไม่มีหวังฟื้นตัวได้

(๔) ผู้ถือหุ้นลดเหลือเพียงคนเดียว (ขัดกับมาตรา ๑๐๙๗)

(๕) เหตุอื่นใดทำให้บริษัทนั้นไม่สามารถที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้

- เป็นเหตุผลที่กว้างมาก เช่น ผู้ถือหุ้นขัดแย้งกันจนไม่อาจมีมติ (เดิมกฎหมายใช้คำว่า “เหลือวิสัยที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้”

๗.๑.๒ ผลของการเลิกบริษัท

-บริษัทไม่สิ้นสภาพบุคคลทันที เพียงแต่หยุดประกอบกิจการ กรรมการหมดอำนาจบริหาร ยังคงตั้งอยู่เพื่อการชำระบัญชี

มาตรา ๑๒๔๙ ห้างหุ้นส่วนก็ดี บริษัทก็ดี แม้จะได้เลิกกันแล้ว ก็ให้พึงถือว่า ยังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี

๗.๒ การชำระบัญชี

๗.๒.๑ มีการชำระบัญชีหลังเลิกบริษัทเสมอ

๗.๒.๒ ที่มาของผู้ชำระบัญชีและการถอดถอน

๗.๒.๓ หน้าที่ของผู้ชำระบัญชี

๗.๒.๔ อำนาจของผู้ชำระบัญชี

๗.๒.๑ มีการชำระบัญชีหลังเลิกบริษัทเสมอ

- บริษัทเลิก จดทะเบียนเลิก (มาตรา ๑๒๕๔) แต่ยังคงสภาพนิติบุคคล เพื่อให้มีการชำระบัญชี (มาตรา ๑๒๔๙) ต่างจากห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน เมื่อเลิกแล้ว สิ้นสุดความเป็นหุ้นส่วน และอาจตกลงเลิกกันโดยไม่ชำระบัญชีได้ (มาตรา ๑๐๖๑)
- ชำระบัญชีเพื่อให้เจ้าหนี้และผู้ถือหุ้นได้รับชำระหนี้หรือคืนทรัพย์สิน
- เมื่อชำระบัญชีเสร็จ ต้องจดทะเบียนสิ้นสุดการชำระบัญชี (มาตรา ๑๒๗๐) บริษัทจึงสิ้นสภาพนิติบุคคล

๗.๒.๒ ที่มาของผู้ชำระบัญชี

มาตรา ๑๒๕๑ ห้างหุ้นส่วนก็ดี บริษัทก็ดี ในเมื่อเลิกกันเพราะเหตุอื่น นอกจากล้มละลาย หุ้นส่วนผู้จัดการห้าง หรือกรรมการของบริษัทยอมเข้าเป็นผู้ชำระบัญชี เว้นไว้แต่ข้อสัญญาของห้าง หรือข้อบังคับของบริษัทจะมีกำหนดไว้เป็นสถานอื่น

ถ้าไม่มีผู้ชำระบัญชีดังกล่าวมานี้ และเมื่อพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นผู้มีส่วนได้เสียในการนี้ร้องขอ ท่านให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชี

(๑) ข้อบังคับของบริษัทกำหนดที่มา เช่น ให้ที่ประชุมใหญ่ตั้ง

(๒) กรรมการเป็นผู้ชำระบัญชีเมื่อข้อบังคับไม่ได้กำหนดไว้ โดยมีอำนาจดั้งเดิม (มาตรา ๑๒๕๒) ภายใต้มาตรา ๑๒๔๙ และมาตรา ๑๒๕๐ คือไม่มีสิทธิจัดการงานใดๆ ขึ้นใหม่ และชั่วคราว หลังทำงบดุล ต้องให้ที่ประชุมใหญ่รับรองว่ายังคงให้เป็นต่อไปหรือไม่ (มาตรา ๑๒๕๕, ๑๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๑))

มาตรา ๑๒๕๒ หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัทมีอำนาจโดยตำแหน่ง
เต็มฉันทใด เมื่อเป็นผู้ชำระบัญชีก็ยังคงมีอำนาจอยู่ฉันทนั้น

มาตรา ๑๒๕๓ ห้างหุ้นส่วนก็ดี บริษัทก็ดี แม้จะได้เลิกกันแล้ว ก็ให้พึงถือว่า
ยังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี

มาตรา ๑๒๕๐ หน้าที่ของผู้ชำระบัญชี คือชำระสะสางการงานของห้าง
หุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นให้เสร็จไป กับจัดการใช้หนี้เงินและแจกจ่าย
สินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น

มาตรา ๑๒๕๕ ผู้ชำระบัญชีต้องทำงานบรรลุขึ้นโดยเร็วที่สุดที่เป็นวิสัยจะทำได้
ส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบลงสำคัญว่าถูกต้อง แล้วต้องเรียกประชุมใหญ่

มาตรา ๑๒๕๖ ธุรการอันที่ประชุมใหญ่จะพึงทำนั้น คือ

(๑) รับรองให้หุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทเป็นผู้ชำระบัญชี
ต่อไป หรือเลือกตั้งผู้ชำระบัญชีใหม่ขึ้นแทนที่...

(๓) ที่ประชุมใหญ่ตั้งแทนสืบเนื่องมาจากข้อ (๒) (มาตรา ๑๒๕๖ (๑))

(๔) ศาลตั้ง กรณีข้อบังคับไม่ได้กำหนด และไม่มีกรรมการทำหน้าที่

-พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้ถือหุ้น กรรมการ
เจ้าหนี้ ร้องขอ

-ศาลอาจตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ชำระบัญชี

-“ไม่มีกรรมการทำหน้าที่” รวมถึง ตาย ขัดแย้งกัน ไม่ไว้วางใจกัน

๗.๒.๓ หน้าที่ของผู้ชำระบัญชี

- (๑) สะสางการงาน ใช้นี้ และแจกจ่ายสินทรัพย์ (มาตรา ๑๒๕๐) ไม่รวมถึงการเริ่มงานใหม่ มีหลักเกณฑ์ ตามมาตรา ๑๒๖๓ มาตรา ๑๒๖๔ มาตรา ๑๒๖๕ และมาตรา ๑๒๖๘
- (๒) โฆษณาและบอกกล่าวบริษัทเลิกไปยังเจ้าหนี้เพื่อยื่นคำทวงหนี้ (มาตรา ๑๒๕๓)
- (๓) จัดทะเบียนเลิกบริษัทและจดทะเบียนชื่อผู้ชำระบัญชีทุกครั้งที่ยื่น (มาตรา ๑๒๕๔)
- (๔) ทำงบดุลแสดงฐานะทางการเงินส่งผู้สอบบัญชีตรวจ (มาตรา ๑๒๕๕)

(๕) จัดประชุมใหญ่

- ครั้งแรก (มาตรา ๑๒๕๕ และมาตรา ๑๒๕๖) หลังทำงบดุลและผู้สอบบัญชีตรวจแล้ว ตามข้อ (๔) เพื่อให้รับรองกรรมการที่เป็นผู้ชำระบัญชี (ตามมาตรา ๑๒๕๑ วรรคหนึ่ง) ว่าคงเป็นต่อ หรือเลือกใหม่ รวมทั้งอนุมัติงบดุล
- ครั้งต่อไป (มาตรา ๑๒๖๘) ทุกสิ้นปี เพื่อแถลงความเป็นไป ถ้าชำระบัญชีนานกว่า ๑ ปี
- (๖) ทำรายงานการบัญชีทุก ๓ เดือน ยื่นที่หอทะเบียน (มาตรา ๑๒๖๗)
- (๗) ร้องต่อศาลให้สั่งบริษัทล้มละลาย (มาตรา ๑๒๖๖)
- (๘) เมื่อชำระบัญชีเสร็จแล้ว
 - เรียกประชุมใหญ่ เสนอรายงานการบัญชีอนุมัติ (มาตรา ๑๒๗๐ วรรคหนึ่ง)
 - จดทะเบียนสิ้นสุดการชำระบัญชี (มาตรา ๑๒๗๐ วรรคสอง)
 - มอบสมุดบัญชีและเอกสารแก่นายทะเบียน (มาตรา ๑๒๗๑)

๗.๒.๔ อำนาจของผู้ชำระบัญชี

มาตรา ๑๒๕๙ ผู้ชำระบัญชีทั้งหลายย่อมมีอำนาจดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (๑) แยกต่างหากในนามของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในอรรถคดีพิพาทอันเป็นแพ่งหรืออาญาทั้งปวง และทำประนีประนอมยอมความ
- (๒) ดำเนินกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามแต่จำเป็น เพื่อการชำระสะสางกิจการให้เสร็จไปด้วยดี
- (๓) ขายทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท
- (๔) ทำการอย่างอื่น ๆ ตามแต่จำเป็นเพื่อชำระบัญชีให้เสร็จไปด้วยดี

ประเด็นน่าสนใจ

๑. ชำระเงินค่าหุ้นจะหักหนี้กับบริษัทไม่ได้ (หัวข้อ ๓.๑.๔)

มาตรา ๑๑๑๙ วรรคสอง ในการใช้เงินเป็นค่าหุ้นนั้น ผู้ถือหุ้นจะหักหนี้กับบริษัทหาได้ไม่

หลักการนี้ใช้กับทั้งกรณีการเรียกเก็บเงินค่าหุ้นครั้งแรก (หัวข้อ ๒.๔) และการเรียกเก็บเงินค่าหุ้นส่วนที่เหลือ (หัวข้อ ๓.๒)

๒.๔ กรรมการเรียกให้ผู้เข้าซื้อซื้อหุ้นใช้ค่าหุ้นอย่างน้อย ร้อยละ ๒๕ พร้อมส่วนล้ำมูลค่า (ถ้ามี)

มาตรา ๑๑๑๐ เมื่อได้ประชุมตั้งบริษัทแล้ว ให้ผู้เริ่มก่อการบริษัทมอบการทั้งปวงให้แก่กรรมการของบริษัท

เมื่อกรรมการได้รับการแล้ว ก็ให้ลงมือจัดการเรียกให้ผู้เริ่มก่อการและผู้เข้าซื้อซื้อหุ้นทั้งหลายใช้เงินในหุ้นซึ่งจะต้องใช้เป็นตัวเงิน เรียกหุ้นหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้า...

มาตรา ๑๑๐๕ อันหุ้นนั้น ท่านห้ามมิให้ออกโดยราคาต่ำไปกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้

การออกหุ้นโดยราคาสูงกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้นั้น หากว่าหนังสือบริคณห์สนธิให้อำนาจไว้ ก็ให้ออกได้ และในกรณีเช่นนั้น ต้องส่งใช้จำนวนที่ล้ำมูลค่าพร้อมกันไปกับการส่งใช้เงินคราวแรก

อนึ่ง เงินส่งใช้ค่าหุ้นคราวแรกนั้น ต้องมิให้น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าแห่งมูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้

มาตรา ๑๑๑๑ วรรคหนึ่ง เมื่อจำนวนเงินซึ่งว่าไว้ในมาตรา ๑๑๑๐ ได้ใช้เสร็จแล้ว กรรมการต้องไปขอจดทะเบียนบริษัทนั้น

21

๓.๒.๒ วิธีการเรียกเงินค่าหุ้นส่วนที่เหลือ

มาตรา ๑๑๒๐ บรรดาเงินค่าหุ้นซึ่งยังจะต้องส่งอีกนั้น กรรมการจะเรียกให้ผู้ถือหุ้นส่งใช้เสียเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่ที่ประชุมใหญ่จะได้วินิจฉัยเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๑๒๑ การเรียกเงินค่าหุ้นแต่ละคราวนั้น ท่านบังคับว่าให้ส่งคำบอกกล่าวล่วงหน้าไม่ต่ำกว่ายี่สิบเอ็ดวันด้วยจดหมายส่งลงทะเบียนไปรษณีย์ และผู้ถือหุ้นทุกคนจะต้องใช้เงินตามจำนวนที่เรียกนั้น สุดแต่กรรมการจะได้กำหนดไปว่าให้ส่งไปยังผู้ใด ณ ที่ใดและเวลาใด

-เงินค่าหุ้นส่วนที่เหลือ กรรมการจะเรียกเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องส่งคำบอกกล่าวเพื่อให้ผู้ถือหุ้น (ลูกหนี้) ทราบ เพราะเป็นหนี้ไม่มีกำหนดเวลา

-คำบอกกล่าวต้องส่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๒๑ วัน ลงทะเบียน และมีข้อความว่าให้ใช้ค่าหุ้นแก่ใคร พร้อมสถานที่ เวลา

22

ประเด็นน่าสนใจ

๒. การละเลยไม่ส่งใช้เงินค่าหุ้นส่วนที่เหลือ บริษัทอาจริบหุ้นขายทอดตลาด ถ้าขายได้เงินน้อยกว่ามูลค่าหุ้น เป็นกรณีตามมาตรา ๑๑๖ ผู้ถือหุ้นต้องรับผิดชอบที่ขาด (หัวข้อ ๓.๒.๓ (๒))

มาตรา ๑๑๖ การที่เข้าซื้อหุ้นนั้นยอมผูกพันผู้เข้าซื้อโดยเงื่อนไขว่า ถ้าบริษัทตั้งขึ้นแล้วจะใช้จำนวนเงินค่าหุ้นนั้น ๆ ให้แก่บริษัทตามหนังสือชี้ชวนและข้อบังคับของบริษัท

๓.๒.๒ วิธีการเรียกเงินค่าหุ้นส่วนที่เหลือ

มาตรา ๑๑๒๐ บรรดาเงินค่าหุ้นซึ่งยังจะต้องส่งอีกนั้น กรรมการจะเรียกให้ผู้ถือหุ้นส่งใช้เสียเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่ที่ประชุมใหญ่จะได้วินิจฉัยเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๑๒๑ การเรียกเงินค่าหุ้นแต่ละคราวนั้น ท่านบังคับว่าให้ส่งคำบอกกล่าวล่วงหน้าไม่ต่ำกว่ายี่สิบเอ็ดวัน ด้วยจดหมายส่งลงทะเบียนไปรษณีย์ และผู้ถือหุ้นทุกคนจะต้องใช้เงินตามจำนวนที่เรียกนั้น สุดแต่กรรมการจะได้กำหนดไปว่าให้ส่งไปยังผู้ใด ณ ที่ใดและเวลาใด

-เงินค่าหุ้นส่วนที่เหลือ กรรมการจะเรียกเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องส่งคำบอกกล่าว เพื่อให้ผู้ถือหุ้น (ลูกหนี้) ทราบ เพราะเป็นหนี้ไม่มีกำหนดเวลา

-คำบอกกล่าวต้องส่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า **๒๑ วัน** ลงทะเบียน และมีข้อความว่าให้ใช้ค่าหุ้นแก่ใคร พร้อมสถานที่ เวลา

๓.๒.๓ ผลของการไม่ชำระค่าหุ้นตามที่เรียก ๔ ประการ

25

(๒) หุ้นอาญกริบ

มาตรา ๑๑๒๓ ถ้าผู้ถือหุ้นคนใดละเลยไม่ส่งใช้เงินที่เรียกค่าหุ้นตามวันกำหนด กรรมการจะส่งคำบอกกล่าวด้วยจดหมายส่งลงทะเบียนไปรษณีย์ไปยังผู้นั้นให้ส่งใช้เงินที่เรียกกับทั้งดอกเบี้ยด้วยก็ได้

ในคำบอกกล่าวอันนี้ ให้กำหนดเวลาไปพอสมควรเพื่อให้ใช้เงินที่เรียกกับทั้งดอกเบี้ย และต้องบอกไปด้วยว่าให้ส่งใช้ ณ สถานที่ใด อนึ่ง ในคำบอกกล่าวนั้นจะแจ้งไปด้วยก็ได้ว่า ถ้าไม่ใช้เงินตามเรียก หุ้นนั้นอาจจะถูกริบ

มาตรา ๑๑๒๔ ถ้าในคำบอกกล่าวมีข้อแถลงความถึงการริบหุ้นด้วยแล้ว หากเงินค่าหุ้นที่เรียกกับทั้งดอกเบี้ยยังคงค้างชำระอยู่ตราบใด กรรมการจะบอกริบหุ้นนั้น ๆ เมื่อใดก็ได้

26

มาตรา ๑๑๒๕ หุ่นซึ่งรับแล่นนั้นให้เอาออกขายทอดตลาดโดยไม่ชักช้า ได้จำนวนเงินเท่าใดให้เอาหักใช้ค่าหุ่นที่เรียกกับดอกเบี้ยยชำระ ถ้ายังมีเงินเหลือเท่าใดต้องส่งคืนให้แก่ผู้ถือหุ้นนั้น

มาตรา ๑๑๒๖ แม้ว่าการรับหุ่นขายหุ่นจะไม่ถูกต้องด้วยระเบียบก็ดี ท่านว่าหาเป็นเหตุให้สิทธิของผู้ถือหุ้นซึ่งรับนั้นเสื่อมเสียไปอย่างไรไม่

มาตรา ๑๑๔๓ ห้ามมิให้บริษัทจำกัดเป็นเจ้าของถือหุ้นของตนเอง หรือรับจํานำหุ่นของตนเอง

-การบอกกล่าวครั้งที่ ๒ ตามมาตรา ๑๑๒๓ เป็นการเรียกทั้งเงินค่าหุ่นที่ค้างและดอกเบี้ย โดยกำหนดเวลาชำระหนี้พอสมควร ไม่จำเป็นต้อง ๒๑ วัน และหากกรรมการประสงค์จะรับหุ่น เมื่อไม่ชำระหนี้ภายในกำหนด ก็ต้องแจ้งไปในคำบอกกล่าว

27

-กรณีที่คำบอกกล่าวได้แจ้งเรื่องรับหุ่น เมื่อพ้นกำหนดเวลา ก็รับหุ่นขายทอดตลาดได้ทันที (มาตรา ๑๑๒๔ และมาตรา ๑๑๒๕)

-การรับหุ่นเพื่อขายทอดตลาดไม่ทำให้บริษัทกลายเป็นเจ้าของหุ่น ซึ่งต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๔๓

-เงินจากการขาย หักใช้ค่าหุ่นและดอกเบี้ย เหลือจึงส่งคืนผู้ถือหุ้น ถ้าขาด ผู้ถือหุ้นต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๑๑๐๖ (กรณีที่เข้าซื้อชื้อหุ่นนั้นยอมผูกพันผู้เข้าซื้อโดยเงื่อนไขว่า ถ้าบริษัทตั้งขึ้นแล้วจะใช้จำนวนเงินค่าหุ่น...)

-การบอกกล่าวครั้งที่ ๒ ตามมาตรา ๑๑๒๓ เป็นเงื่อนไขในการรับหุ่นขายทอดตลาด หากบอกกล่าวไม่ชอบ การรับขายหุ่นก็ไม่ชอบ แต่สิทธิของผู้ซื้อไม่เสียไป (มาตรา ๑๑๒๖)

28

ฎีกาที่ ๒๘๓๗/๒๕๓๗ มาตรา ๑๑๒๕ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการขายทอดตลาดหุ้นที่รับแล้วได้เงินมากกว่ามูลค่าหุ้นที่ผู้ถือหุ้นต้องรับผิดชอบ ก็ให้เอาหักใช้ค่าหุ้นที่เรียกกับดอกเบี้ยที่ค้างชำระ ถ้ายังมีเงินเหลือเท่าใด ต้องส่งคืนให้แก่ผู้ถือหุ้น ส่วนกรณีที่ขายได้เงินน้อยกว่ามูลค่าหุ้นที่ผู้จองซื้อเป็นหนี้ค่าหุ้นบริษัทเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๐๖ ดังนี้ เมื่อจำเลยจองซื้อหุ้นของบริษัทโจทก์และต้องชำระเงินเต็มมูลค่าหุ้น แต่ไม่ชำระ ย่อมเป็นหนี้บริษัทโจทก์ซึ่งมีผลให้บริษัทโจทก์เรียกให้จำเลยชำระได้ ดังนี้ทั่วไป การที่บริษัทโจทก์ขายทอดตลาดหุ้นที่จำเลยจองซื้อได้เงินเท่าใดก็นำมาหักชำระหนี้ที่จำเลยค้างชำระเงินมูลค่าหุ้นได้ เมื่อยังขาดอยู่เท่าใดจำเลยก็ต้องรับผิดชอบใช้ส่วนที่ขาดอยู่แก่โจทก์

สมัย ๖๗. รับหุ้นจากผู้ถือหุ้นที่ไม่ยอมชำระแล้วต้องขายทอดตลาด จะรับคืนมาเป็นของบริษัทไม่ได้ เพราะห้ามบริษัทถือหุ้นตนเอง มาตรา ๑๑๒๕ และมาตรา ๑๑๔๓ ถ้าขายแล้วมีเงินเหลือต้องคืนผู้ถือหุ้น ฎีกา ๒๘๓๗/๒๕๓๗

29

ประเด็นน่าสนใจ

๓. หุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบไม่อาจขอให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดจ่ายเงินปันผลจากกำไรของห้าง ฎีกาที่ ๖๐๖๘/๒๕๕๗

มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาโจทก์ต่อไปว่า จำเลยทั้งสองต้องแบ่งเงินปันผลให้แก่โจทก์หรือไม่ เห็นว่า การแบ่งเงินปันผลแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1084 ส่วนจะมีการแบ่งเงินปันผลกันเมื่อใด อย่างไร ย่อมเป็นไปตามสัญญาหุ้นส่วน หากสัญญาหุ้นส่วนไม่กำหนดไว้ย่อมเป็นไปตามที่หุ้นส่วนผู้จัดการซึ่งเป็นผู้มีอำนาจจัดการงานของห้างเห็นสมควร ที่โจทก์ฎีกาขอให้แบ่งเงินปันผล 311,461.87 บาท แก่โจทก์นั้น โจทก์อ้างว่าเป็นเงินกำไรของห้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 1 ซึ่งแบ่งตามส่วนแล้วโจทก์จะได้เงินเท่ากับจำนวนดังกล่าว

เห็นว่า เงินกำไรของห้างหุ้นส่วนจะยังไม่เป็นเงินปันผลจนกว่าจะมีการตกลงให้จ่ายเงินกำไรนั้นเป็นเงินปันผลแก่ผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งการจะให้จ่ายเงินปันผลจากกำไรของห้างหุ้นส่วนในอัตราเท่าใด เมื่อใด ย่อมเป็นไปตามสัญญาหุ้นส่วน หากไม่ได้ตกลงกันไว้ก็ต้องเป็นไปตามที่หุ้นส่วนผู้จัดการซึ่งมีสิทธิจัดการงานของห้างเห็นสมควร โจทก์ซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบจึงไม่อาจขอให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดจ่ายเงินปันผลจากกำไรของห้าง หากผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกันไม่ได้ในเรื่องการจ่ายเงินปันผลและมีเหตุขอให้เลิกห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นอาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งเลิกห้างหุ้นส่วนและชำระบัญชีต่อไป ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยมานั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วย ฎีกาของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

มาตรา ๑๐๘๔ วรรคหนึ่ง การจ่ายเงินปันผลหรือดอกเบี้ยให้แก่หุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบเป็นการจ่ายจากเงินกำไร

“กำไร” กำไรสะสม คือ จำนวนทรัพย์สินทั้งหมด หักหนี้และส่วนลงหุ้นทั้งหมด ซึ่งไม่ใช่เพียงรอบปีบัญชีล่าสุด แต่ต้องดูทุกรอบปีบัญชีย้อนหลังจนถึงปัจจุบัน

“เงินปันผล” เงินที่หุ้นส่วนตกลงแบ่งจากทรัพย์สินของห้างเพื่อคืนแก่หุ้นส่วน

- การเลิกกันของห้างเหมือนกรณีห้างไม่จดทะเบียน คือ ห้างหุ้นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก / ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย / และมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

- ที่เพิ่มเติมคือ “มาตรา ๑๐๖๙ นอกจากในกรณีทั้งหลายที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๐๕๕ ท่านว่าห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนยอมเลิกกันเมื่อห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลาย” เป็นการเลิกกันโดยผลของกฎหมายมีผลทันที

33

บทบัญญัติของห้างหุ้นส่วนสามัญอื่นๆ ซึ่งมีคำพิพากษาวินิจฉัยว่า นำมาใช้กับห้างหุ้นส่วนจำกัด ตามมาตรา ๑๐๘๐

- ลำดับพิจารณาจากบทบัญญัติห้างจดทะเบียนก่อน หากไม่มี จึงพิจารณาบทบัญญัติห้างไม่จดทะเบียน

(๑) เหตุที่ห้างต้องเลิกกันตามคำสั่งศาล มาตรา ๑๐๕๗ (๑) ละเมิดข้อบังคับ

(๒) เหตุที่ห้างต้องเลิกกันตามคำสั่งศาล มาตรา ๑๐๕๗ (๓) ห้างเหลือวิสัยดำรงต่อไปได้ ซึ่งหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบก็เป็นผู้ร้องขอหรือฟ้องให้เลิกห้างได้ (ฎีกาที่ ๗๓๔/๒๕๖๑ และน่าจะรวมไปถึงการร้องขอหรือฟ้องให้เลิกห้างตามมาตรา ๑๐๕๗ ทั้ง ๓ กรณี)

34

การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

- เพื่อ (๑) ให้บรรดาหุ้นส่วน พ้นสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ เพราะถ้าห้างยังไม่เลิกกัน หุ้นส่วนไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการจัดการงานของห้างหรือไม่ ก็ยังคงมีสิทธิในกำไร และรับผิดชอบเมื่อห้างขาดทุน

- เพื่อ (๒) เรียกคืนส่วนลงทุน (เรียกคืนทุน) ถ้าห้างยังไม่เลิกจะฟ้องเรียกคืนทุน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการชำระบัญชีไม่ได้ เพราะการชำระบัญชีเป็นขั้นตอนหลังจากห้างเลิก ตามมาตรา ๑๐๖๒ (๓) ดังนั้น การฟ้องเรียกคืนทุนและแบ่งผลกำไร (ฎีกาที่ ๔๒๒๐/๒๕๕๙) การฟ้องเรียกกำไรหรือให้ชดเชยเงินลงทุน (ฎีกาที่ ๒๕๐๓/๒๕๕๓ และ ๖๓๘๐/๒๕๖๑) โดย ห้างยังไม่เลิก ทำไม่ได้ ไม่มีอำนาจฟ้อง หรือแม้แต่กรณีห้างเลิกแล้ว และมาฟ้องให้แบ่งกำไร โดยไม่ชำระบัญชีหรือจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑ ก็ไม่มีอำนาจฟ้อง (ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗) แต่ให้ดูข้อสังเกตตอนท้ายของหัวข้อ ๗.๒

35

ประเด็นน่าสนใจ

๔. ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

-หุ้นส่วนลงทุนเป็นแรงงานได้

-อำนาจในการจัดการงานห้าง ถ้าไม่มีข้อตกลง ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ แต่จะจัดการงานซึ่งหุ้นส่วนอีกคนทักท้วงไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืน ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคน ให้แยกพิจารณาระหว่างความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และความรับผิดชอบระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน

“มาตรา ๑๐๓๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนมิได้ตกลงกันไว้ในกระบวนจัดการห้างหุ้นส่วนไซ้ ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นได้ทุกคน แต่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดจะเข้าทำสัญญาอันใดซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งทักท้วงนั้นไม่ได้

ในกรณีเช่นนี้ ท่านให้ถือว่าผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการทุกคน”

-แม้หุ้นส่วนแต่ละคนมีอำนาจจัดการงานได้ แต่จะจัดการงานซึ่งหุ้นส่วน
อีกคนทักท้วงไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืน ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคน ให้แยก
พิจารณาระหว่างความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และความรับผิดชอบระหว่าง
หุ้นส่วนด้วยกัน

-ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคน ต่อบุคคลภายนอก ย้อนกลับไป
พิจารณาตามมาตรา ๑๐๕๐ ถ้าการทำลงเป็นธรรมดาการค้าขายของ
ห้าง บุคคลภายนอกเรียกให้หุ้นส่วนทุกคนรับผิดชอบในนี้ดังกล่าวได้ หุ้นส่วน
อื่นที่ไม่ได้จัดการงานจะยกมาตรา ๑๐๓๓ ขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกไม่ได้

- ความรับผิดชอบระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน ให้ดูกรณีที่ผู้จัดการงานกระทำไป
โดย “ไม่มีสิทธิจัดการ”

37

- “ไม่มีสิทธิจัดการ” ...ผู้จัดการงานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ...ตาม
มาตรา ๑๐๓๓ (ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) แต่กระทำไปโดยถูก
คัดค้าน

มาตรา ๑๐๔๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนอันมิได้เป็นผู้จัดการ เอื้อมเข้ามาจัดการงาน
ของห้างหุ้นส่วน ก็ดี หรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งเป็นผู้จัดการกระทำ ล่วงขอบอำนาจ
ของตน ก็ดี ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วย
จัดการงานนอกสั่ง

มาตรา ๓๙๖ ถ้าการที่เข้าจัดการงานนั้นเป็นการขัดกับความประสงค์อัน
แท้จริงของตัวการก็ดี หรือขัดกับความประสงค์ตามที่จะพึงสันนิษฐานได้ก็ดี
และผู้จัดการก็ควรจะได้รู้สึกเช่นนั้นแล้วด้วยไซ้ ท่านว่าผู้จัดการจำต้องใช้คำ
สินไหมทดแทนให้แก่ตัวการเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่ที่ได้เข้า
จัดการนั้น แม้ทั้งผู้จัดการจะมีได้มีความผิดประการอื่น

38